

5.83x40.22	1	עמוד 4	הארץ - תרבות וספרות	12/01/2018	61855156-7
מירון חיים איזקסון - משורר - 13550					

מירון ח. איזקסון

המגילה היהודית ממשיכה להתרחש

לאחר שהשלים לכתוב ספר
היה מניח לו במגירה, עובר
לספר אחר ושב לקודם בשלב
מאוחר. "מאוחר ומוקדם"
קיבל משמעות אפלפלדית
מובהקת

פרו האחרון של אהרן אפלפלד, "תי-מהון", ראה אור בחודשים האחרונים. אפלפלד היה מתלבט לא מעט בכחירת השמות לספריו. אני יודע שהתייעץ בקביעות עם חברו הקרוב צבי צמרת ובוודאי שעם עורך ספריו יגאל שורץ. ההתלבטות היתה רק לגבי השם "הפרטי" של הספר. שם המשפחה היה ברור לו לגמרי: איש יהודי. במובן זה ההתלבטות מוסברת בעייני באופן הבא: מהו השם המסוים של הספר החדש הראוי להיות צמוד לשם המשפחה הקבוע ואף להבהיר ולחדש ממד נוסף בו. גם את כתביו אסף כחלק ממגילה אחת. לאחר שהשלים לכתוב ספר היה מניח לו במגירה, עובר לספר אחר ושב לקודם בשלב מאוחר, לעתים אחרי הפסקה קצרה יותר ולעתים לאחר שהמתין זמן רב. המובן של "מאוחר ומוקדם" קיבלו אפוא משמעות אפלפלדית מובהקת. אני מניח שלמרות אהבתו הגדולה לר' נחמן מברסלב לא ציפה שהספר הטמון במגירה יחדש את עצמו בלא שהסרי פר ישוב לעסוק בו. אבל הוא חש שמלאכת האמנות מחויבת למרווח תודעתי ונשימתי. לכן גם עמודי ספריו אינם מכוסים במלואם ונותרים שטחים פתוחים. גם משפטיו קצרים ונוקבים, זהירים ושקטים. כדי לומר דברים דרמטיים אין צורך להיות מלודרמטי. להפך, יש לקחת את עמדת השתיקה והדיבור המגמגם כאפשרויות חיוניות.

חוזרים לספר שחיכה במגירה. הרפים זוכרים כעת דברים שהסופר עצמו זוכר אחרת. כאן ישנו סוד נוסף בכתבתו של אפלפלד: העיסוק בזיכרון אינו חד פעמי. אתה נזכר במשהו, שולף אותו ממקומו במוח, עוסק וכותב את הזיכרון הזה ואז משיב אותו למקום חדש במוח, כשגם הזיכרון עצמו השתנה והתבגר. מי שראה את עיניו של אפלפלד מקרוב יכול אולי להבין מה התמודד במוח הגדול והזוכר הזה, בין השתיקות והמראות והצעקות הנלחשות.

היה קצת מרגיז וקצת משעשע לשמוע לפעמים את אלה שבאו אליו בטענות על כך שלא "התחדש" בכתבתו במידה מספקת, או שלא התייחס ל"כאן ולעכשיו" הישראלי די הצורך. השאלה היא כמובן היכן הכאן הזה ומתי העכשיו הזה. לגבי אפלפלד המגילה היהודית ממשיכה לקרות ולהתרחש ולכן אפשר להתרוצץ בין ספריו השונים ולהישאר באותה מולדת. אפשר גם לכתוב על יהודי אירופה ולהתכוון ליהודים שכאן. אפשר וצריך לזכור את אמת ההשמדה ובאותה עת לדעת שרק כאן מצויה המולדת. ספרות אינה רק להט חרב המילים, או "צייד" של מטאפורי מקסימה. היא גם תוכן פנימי גדול, היא גם שכבות נסתרות רבות, היא כישלון השתיקה בתוך הדיבור, היא שיחה עתיקה עם מקורות, היא זיכרונות שמפעם לפעם מודיעים לנו שגם הם משתנים.

אהרן אפלפלד סופר נדיר באיכותו, חד פעמי. רק ספר אחד שלו נבחר להקרא "סיפור חיים" אבל ספק אם דווקא בו ניתן ללמוד יותר על חייו. הגורל היהודי והסיכוי האנושי שי הם מאורעות חייו. מה לא עבר בו ולידו ככל עשרות השנים האלה? וכל אלה הרכיבים לא הצמיחו בו מרירות כי אם חמלה, לא הרחיקוהו מהגורמליות אלא תמכו בו לשאוף אליה, לא הגביהו את לבו, כי אם אחזו בו ואולי אחזו חזק מדי אפילו לבן אנוש מופלא כמותו.

לפני שנים ערכו לכבודו כנס באוניברסיטת קיימברידג' והצטרפתי אליו ואל רעייתו יהודית יחד עם אחד מבני. אני חושב שאין סופר ישראלי שתורגם ליותר שפות מאשר אהרן, אבל בכל מקום וגם בכנס הזה הוא היה כילד פלא המובא לראשונה ליריד הגדול. חלק מהדוברים היו קרובים ללבו, חלקם היו רחוקים ביותר מעמדותיו הערכיות הידועות לי. אבל שם הבנתי שלי גבי רבים מהם אפלפלד נהפך ממש לחיוני להגדרתם היהודית האישית. דרך ספריו ועל גבי משפטיו הם מצאו לעצמם משהו להתעגעע אליו.